

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzandó.

A hirdetési díj szabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Dr. Berde Áron**; **Girsik János**, **Szabó Samuel**, **Vörös Sándor**,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: Pályázati hirdetmény. — Egy követésre méltó példa. Réti János. — Minő eszközök és gépek szerepeljenek egy erdélyrészi középirtokon. Vörös Sándor. — Árpa vetőmag beszerzése. — Egy veleg: Érdemes gazdasági szakmunkák. Meghívó. Kolozs-monostori gazd. tanintezet. Értesítés. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Pályázati hirdetmény. *)

Az erdélyi gazdasági egylet, Baró Jósika Samuel második alelnöknek az erdélyi gazdák VI. ik vándorgyűlésén Nagy-Enyedén 1883. október hó 15-én tett szives ajánlata folytán, Husz darab 10 frankos arany díjat tűz ki a következő pályakérdés sikeres megoldására:

Az erdélyi borvidék hazai szőlőfajai közül melyek bizonyultak legjobbaknak?

A pályázonak a következőkre kell figyelemmel lennie:

1) Hazai szőlőfajok alatt az erdélyi borvidéken termelt és tiszta ültetésben kezelt vagy legalább külön szűrt magyar vagy tulajdonképp erdélyrészi borfajok értetnek, u. m. Járdovány (fehér és fekete), kövér, király (fehér és fekete), sárféher, bakator, som, leányka, rózsa szőlő, kadarka, hóviz, csóka boglár, vékonyhaju, góhér, hazai muskotályok, stb. stb.

2) A pályakérdés kidolgozásánál mintául Gamauf Vilmosnak az egylet megbízásából szerkesztett értekezése szolgál, mely 1879-ben a következő czim alatt jelent meg: „Az erdélyi borvidéken meghonosított szőlőfajok közül melyek bizonyultak be legjobbaknak?” mely értekezést az erdélyi gazd. egylet titkári hivatala kívánatra

*) Erdélyrészi t. laptársainkat, valamint a szaklapok t. szerkesztőseit tiszteletteljesen kérjük ezen „Pályázati hirdetmény” szives átvételére.
Szerk.

megküld. E szerint a pályamunkának ki kell terjednie arra, hogy az illető szőlőfajt leginkább hol és mily terjedelemben, minő magassági és égtáji fekvésben termelik; ismertetnie a fel- és altalaj minőségét, netán közel fekvő vizek (folyók, patakok vagy tavak) befolyását, az éghajlatnak hőmérséki s nedvességi viszonyait, valamint az uralkodó szelet; a metszési módot, a szüretelés átlagos idejét és eljárását (lebogyózás, sajtolás stb.), a must további kezelését, főleg annak mikénti erjesztését, a pinczék minőségét, az első évben szokásos lefejtések számát és a bor elkészülésének idejét. Ki kell mutatnia miként áll el a bor a hordóban és miként palackokban, valamint elosorolnia a bor jellemző tulajdonait. Továbbá minél több adat kívánatik a szesz és savtartalomra, a holdankénti termés átlag, a közép ár és arra nézve, hogy van-e elegendő kereslet? Végre mindezeknek alapján az illető borfaj értékességére nézve általános ítéletet kell mondania.

3) A pályanyertes munka tulajdonjoga az erdélyi gazdasági egyletet illeti, ki azt az általa legcélszerűbbnek vélt módon fogja közzé tenni s elterjeszteni.

4) Az idegen kézzel irt pályaművek a szokásos jeligés levelek kíséretében 1884. július 1-én déli 12 óráig az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatalához küldendők be.

5) A bíráló bizottságot annak idején az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya kéri fel; jutalom csak abszolút becsü munkának adható ki.

Kelt az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának, Kolozsvárt, 1883. november hó 12-én tartott üléséből.

Szabó József,
egyleti alelnök.
Gamauf Vilmos,
egyleti titkár.

Egy követésre méltó példa.

A növénytermelés kultivált ágai között bizonyára első helyen áll a kertészkedés. S azt látjuk, a hol a kertipar meghonosodott, tért hódított: ott meghonosodott a jólét is, s a nyomor nem ri ki az emberek szeméből s a gyermekek arczából. Igen, mivel a kertgazdálkodás sok munkáskezet igényel s jól értékesíthető a már előregedett s a jó részt még tehetetlen gyermeki kéz is. Az itt befektetett munka leginkább kifizeti kamatját.

A kertészkedés nemei között a gyümölcsstermelés nem áll utolsó helyen. Hol a szőlő már a vidék magas fekvése vagy zordonabb égálja miatt édes gyümölcsöt nem szolgáltat: igen jól diszlik a gyümölcsfa sok faja s kitünő minőségben producálható.

Hazánk földje, akár a felvidéket, akár a szárazabb alföldet tekintjük is — gyümölcsfákban, általában szólva — nem bővelkedik! Pedig földje — éghajlata — a természettől finom és értékes gyümölcsstermelésére utalt s míg a vagyonosabb tényezőnek az export jól jövedelmez; a szegényebb emberek lakta vidékeken a kevésbbé nemes gyümölcs látja el egészen a népet és gyermekeit tavasztól kezdve késő őszig „táplálékkal“ éppen úgy mint a köves Karst halász lakóját a tenger vize lakkkal.

Egyiknek a hal, másoknak a gyümölcs képezi legfőbb és egyedüli tápszerét.

Gondolkodjunk kissé — most jó az őszi faültetés és téli tanulatás ideje — nem volna-e jó, czélszerű és hasznos kis gazdaságunkat, a mennyiben még helyenként be nem fásítottuk — jó, alkalmas — a vidéken legjobbnak ismert — gyümölcsfajtákkal itt-ott beültetni; vagy kis kertünkben az eddigiek számát egy néhányval szaporítanunk??

Bizony mondom én, a ki fát ültet, az vagyont termel s pár év múlva kincset talál — a fa ágait lehuzó édes gyümölcsökben! Ide jöjjetek kincskeresők, a hol még kopár, terméketlen a föld, hozzatok ásót és trágyát, ássatok gödröt s ültessetek csemetefát s meglássátok a földben rejlő kincsek napfényre fognak jönni. Mert ott is van kincs, a hol ti nem találtok. A hely, mely eddig parlagon hevert, vagy rosszul fizette meg az eke munkáját: gazdag bányává válhatik a tevékeny és gondos kertész kezében!

S mennyivel többet ér egy gyümölcsös a szántóföldnél s kivált a rossz legelőnél. S mennyi tér van még hazánkban a gyümölcsstermelésre; mennyivel vagyonosabb volna szép hazánk földje, ha két annyi volna rajta a gyümölcsfa, mint mai napság s mennyivel szebb rónája s gazdagabb felföldje! Ha így elgondoljuk — elképzeljük — édes álom száll meg bennünket s bizni kezdünk a jövőben! Egy szebb és jobb jövőben, midőn majd a kivándorlás eszméje sem fog kecségetni bennünket s jobban ragaszkodunk a röghöz, melyre a mi kezünk ültette gyümölcsfa árnyékát veti.

Hány mostohább viszonyok közt élő ország van s még sem hanyagolják el a kertipart. Így például „Svéd és Norvég ország gazdasági viszonyairól“ írja Deininger tanár: „még a legkisebb paraszt házában is találunk egy kis

kerített helyet kerti használat alatt, vagy az udvart gyümölcsfákkal beültetve. És mindezt a legnagyobb valószínűséggel annak lehet tulajdonítani, hogy minden népiskolában a kertészet nemcsak kötelező oktatást képez, hanem a községek kötelezve vannak faiskolákat tényleg berendezni. Az iskolás gyermekek az általuk ültetett és ápolt fákat magukkal viszik apjuk udvarára s így velők nő fel a kertészkedés iránti hajlam*. Lám mit nem eredményez a korszerű s előrelátó nevelés?! Mert hisz kertészkedés iránti hajlam egyikünkkel sem születik, meg kell izleltetni a gyermekekkel a gyümölcsöt s megismertetni vele a fát, mely azt hozta, oktatni a fa szaporítására, védelmére és nemesítésére: akkor aztán felébred benne az industria vágya s kezdi becsülni a magot, mely produkálta a fát, a virágot, mely hozta a gyümölcsöt — s hozzá járul maga is a hasznos gyümölcsfák szaporításához s kedves emlékekkel fog visszagondolni egykori jó tanítójára, kitől a csemeték ápolását, azok nemesítését és szaporításmódját tanulta. Így lenne vagyonosabb az ország s szegényebb számban a fogházak lakója; mert a ki a fát szereti — az rossz ember nem lehet! Az veritékkel is kultiválja földjét s benne a rossz erkölcsök nem fognak felburjánzani.

Pedig mennyi népiskola veti már szét sugárzó világát a fogékony gyermeki keblekbe — kövesük a jó példát néptanítók! tanuljunk a svéd-norvég atyánkfaitól — karoljuk fel szeretettel a kertipar oktatását: „ültessen minden iskolás gyermek az iskola udvarára vagy faiskolájába 1—2 gyümölcsfát, nevelje fel s ha a törvény által reájok szabott tanulási kötelezőségeknél elegendő tettek — vigyék haza — az általuk ültetett s ápolt fát apjuk udvarára, kertjébe! S így velők fog felnőni a kertészkedési hajlam s több fát nevelnek majd maguknak s édes hazájoknak; mint a jó öregek, kik az iskolában még ilyent nem tanultak.“

A jó példa aranyat ér!

Réti János.

Minő eszközök és gépek szerepeljenek egy erdélyrészi középbirtokon?*)

Tisztelt vándorgyűlés!

Midőn a fentebbi czim alatt a t. vándorgyűlés előtt egy értekezés tartására vállalkoztam, azon eszme vezérelt, hogy rövid vonásokban kimutassam, miként részesülhetnének birtokaink a gazdasági termelés legfontosabb, de legdrágább tényezőjének: a munkának hatásosabbá, eredményesebbé tételére a

*) Az erdélyi gazdák VI-ik vándorgyűlésén, Nagy-Enyeden október hó 15-én előadva, mire a gyűlés a következő jegyzőkönyvi határozatot hozta.

. . . XIX. pont. Vándorgyűlés midőn a t. értekező Vörös Sándor urnak nagybecsű munkájáért őszinte köszönetet szavaz, egyszersmind felkéri az erdélyi gazdasági együletet, hogy e jeles dolgot nem csak a vándorgyűlési jegyzőkönyv, hanem az együleti közlöny, valamint számos külön lenyomat útján a megyei gazd. együletek között való szétosztással méltó elterjesztésére juttassa.

célszerű eszközök és gépek használata által, melyeknek segítségével az emberi s az állati erő kiméltetvén vagy eredményében fokoztatván, a termelési költségek csökkentetnek s végeredményül nagyobb tiszta haszon lesz a gazda osztályrésze.

Hogy igénytelen fejtegetéscimben a középbirtok szükségletét veszem alapvonalul, annak okát abban adhatom, hogy a nagybirtok már önmagában sok és különböző eszközt és gépet használhat, eszközlétárát tovább is terjesztheti a legszorosabb arányoknál, mert nem vét önérdeke ellen, ha nagyobb szabású gépekkel is kísérletet tesz; s valamint a gazdasági haladás egyéb ágaiban, úgy a gépészet terén is vezérszerepe van az újabb alkotások megszerzése és használatbavétele által s töle terjednek el lejjebb a közép és kisközép birtokokra a jónak bizonyult gépek és eszközök. A kis birtok viszont már saját korlátolt gazdasági üzlete miatt, valamint a kisbirtokos és hozzátartozandóinak önmunkája felhasználása mellett kevesebb géptechnikai segílyt vehet igénybe. S így azon tér, melyen az alkalmazandó eszközök és gépek a legszorosabban megbírandók: a középbirtok leend. Mert nem bővelkedvén tőkékben, felszerelésénél csak a legszükségesebbekre s a legjobbakra szorítkozhatik; a munkát sem használhatja oly megosztással s nem használhatja ki oly mérvben, mint a nagybirtok. Kiválóan fontos tehát a középbirtokon a munka megtakarítás kérdése, melyet számára a célszerű eszközök és gépek használata oldhat meg előnyvel.

S ha a gazdasági előmenetelt s megerősödést minden birtokos osztálynál egyáltalán óhajthatjuk, kívánhatjuk azt a középbirtokos osztálynál is, ezen osztálynak úgy közgazdasági, valamint nemzeti missiója végett.

A középbirtok kö z g a z d a s á g i missiója, hivatása és jelentősége azonnal szembetűnik, ha körülményeit csak futólag is áttekintjük. Mert terület szerint is a középbirtokokban fekszik az ország kulturterületének igen jelentékeny része (mintegy 33%-a) s így a mezőgazdasági s egyéb őstermelési ágak terén a vagyontermelésben hatalmas complexumot képez, melyre a nemzetgazdasági tényezők érvényesíthetik hatásukat s viszont ezen factorok itt, különösen a magasabb intelligencia befolyása alatt háladáatos működési, érvényesítési tért és alkalmat nyernek; mert a középbirtokok képezik azon, hogy fizikai hasonlaltal éljek: közlekedési csöveket, melyeken át a gazdasági haladás és előmenetel, a haladás iránt legkevésbé fogékony gazdai osztályokhoz: a kis gazdákhöz eljutnak; mert a középbirtokok a szakértelem legközvetlenebb működésének tereit képezik, hol az intelligens tulajdonos egytural a közvetlen vezető és kivívó is, tehát a szakértelem által vezetett cselekvények haszna, jutalma el nem maradnak s így mindezekből folyólag a középbirtokok a nemzet háztartásának hatalmas fenntartó oszlopai s a közgazdasági előmenetel hatalmas tényezői.

De az anyagi: a gazdasági érdekek szolgálataának s előbbvitelének műve mellett még végtelenül fontos a középbirtokok hivatása és szereplése nemzeti tekintetből. Hogy mit tett a középbirtokok tulajdonosi osztálya, a középnemesség évszázadokon keresztül a haza szolgálataában, megvédésében, alkotmányának fenntartásában, a közigazgatásban, azt itt nem lehet s

nem is kell fejtegetnem. Történelmünk eléggé tanúsítja, hogy a nemzet alkotmányának letéteményezése, a faji és nemzeti törzserények ápolója és fenntartója a hazafias aristokratia mellett ezen osztály volt, mely fenntartotta a nemzetiest, a magyart, depárosította ősi erényeket egytural a kulturhaladás szellemi ékeségeivel is. Korunknak mindeneket nivellirozó teudentiája kiejtette ezen osztályt is szerepének legnagyobb részéből s a közviszonyok kedvezőtlen alakulása s nyomása alatt meggyengült ereje az anyagiakban is s urat eserélt számtalan birtok s nyert új gazdát, de nem mindig olyat, kiben a birtokkal az ősi nemzeti erények is átlántáltattak volna. Juhosonnak igaz szavai: „azé a haza, a kié a föld“ — méltán aggodókká tehetnek bennünket a jelenségek további konsequentiái felett s fölkeltik bennük azon óhajt, hogy mielőbb láthatssuk ismét hazánkban, valamint minden osztálynak, úgy a középbirtokos osztálynak is megerősítését s láthassuk a társadalmi s nemzeti élet terén ezen osztálynak nyomatékát!

Mi lehet ezen meggyőződésnek emeltyüje? Nagy Széchényink szavaival felelhetünk rá: a vagyoni gyarapodás, mert a lelki függetlenség, az értelmi tulsuly és a hatalom a biztos vagyoni renden alapul. A vagyoni megerősödés megadja a szellemi fensőbbség fokát is, mert az emelkedésnek eszközei végelemében dologi természetűek, ezeken épülhet, nyugodhat a szellemi képzés munkája, ezen alapulhat ismét az értelmi erő s ennek birtokában juthatnak érvényre úgy az egyénnél, mint az osztálynál vagy a nemzetnél a tulajdonságok!

De tán kérdi a t. vándorgyűlés, hogyan hozhatom össze e fejtegetést a hideg gépek és eszközök themájával és kérdésével, melyekről szólanom kellene! Bátorodom csak az imént említett szavakra: a vagyoni megerősödésre hivatkozni.

Gazdasági javak szerzése, és gyűjtése, mint a vagyoni megerősödés utja nem képzelhető munka-kifejtés nélkül. Munka által szerezzük meg minden javainkat, munka által juttatjuk értékre és gyümölesözésre azokat. Ha kifejezzük tehát azon óhajtást, hogy úgy a nagy, valamint a kis- és a középbirtokok előmenetelét láthassuk, ez óhajtáshoz rögtön csatlakozik azon következtetés is, hogy az előmenetel, a gyarapodás érdekében munkát úgy szellemit, mint dologit kifejtteni, célszerűen alkalmazni is kell.

A nemzetgazdasági eszmék helyes rendezője Smith Ádám óta, a termelési tényezők a természet, munka s a tőke közül a munka helyeztetik mindinkább az első sorba s napjainkban már a legtöbb joggal is, mert azt látjuk, hogy munkával ma már a javak általában megszerezhetők. Kifejezve is találjuk már az újabb nemzetgazdasági eszmemenetben azon tételt is, hogy a munka határozottan az első termelési tényező, mert a tőke nem egyéb, mint a munka szerzeménye s a tőkével megvehető azon tét, melyen a természet erői és adományai érvényesülnek: a föld, melynek ily módon való mozgósítását a korábbi jogi intézmények még gátolták.

Ha tehát ma már alig lehet ellenvetést hozni fel az iránt, hogy a munka a köz- és a magángazdaságban a legelső tényező, akkor szintén kétségtelen az is, hogy rendkívül fontos mindazon

tárgy és alkotás, a mi a munkát kiméli, eredményesebbé, produktívabbá teszi.

A mezőgazdasági termelés terén, habár a természetből nyerjük javainkat, terményeinket, mégis már a természet adományainak megszerzése, erőinek céljainkra való felhasználása, ellentéteinek legyőzése: a munka, a sokszoros munka gyümölcse és eredménye.

Azon munkaforrások, melyekből a mezei gazdaság az üzletében megkivántató erőt meríti: az ember és az állat. Ezeknek megszerzése, készentartása a legtöbb költséggel jár. S ezért, valamint azon tény alapján, miszerint a gazdaság összes kiadásainak s a termelés költségeinek orozslánrészét a munkára fordított költségek teszik, ezen a téren is érvényben marad azon igazság, hogy mindaz, a mi a gazdasági munkát kiméli vagy eredményesebbé teszi, egyúttal a mezőgazdasági üzlet eredményeit is fokozza.

Ilyen alkotások a czélszerű eszközök és gépek melyek, a mióta és a mely téren csak alkalmazásba vétettek, hasznosságukat mindenütt igazolták s úgy az iparban mint minden más ágban a gyors haladás és óriási üzleti sikerek szülőkeivá lettek s a gazdasági élet nem egy korszakát egyes gépeknek feltalálása s használatbavételük időpontjával lehet megjelölni.

A gépek és eszközök kihatása a termelés minden körére, megállapította azok közzgazdasági jelentőségét, mely abban foglalható össze, hogy minden gép és eszköz az emberi vagy állati erőt kiméli, azok munkáját hatásosabbá teszi; a munkát egyenletesebbé, szabályosabbá teszik, általuk használhatók ki a természeti erők, a víz, szél és gőz hajtó ereje; ezek által ismét a legnagyobb erőbeli akadályok is legyőzhetők, vagy ezek hatása (pl. a gőzé) rendkívüli arányokig fokozható; fölmentik az embert a kimerítő munkatételtől s gyakran egy egyszerű kis készülékkel oly ügyességet fejthet ki a munkás, minőre saját kezeire hagyva soha sem lenne képes.

A gépek használata természetesen oly munkáknál mutatand legnagyobb eredményt, a hol az emberi erőt van hivatva helyettesíteni s a munka helye nem változik, mert ily műveleteknél a munkafelosztás legrésztletesebben gyakorolható s a nagybani termelés eszközölhető ennek nyomán, pl. a gyárilag üzemeltetett iparüzleteknél, kézműipar-gyáraknál.

Hátrább marad a gépészet hatása oly üzleteknél, melyeknél a munkák különeműek s nem folytonosak s helyük is folyton változik. De azért az ily üzletek — mint a mezőgazdasági is — nyújtanak elég tért arra, hogy a géptechnikai alkotások éreztethessék áldásos hatásukat.

A mezőgazdasági haladás és átalakulás korszakait egyes gépeknek a gyakorlati alkalmazásba való átmenetele jelzi, így pl. a csavarműszerű kormánylemezes ekék a helyesebb talajmívelés, — a vetőgépek és sorművelők a czélszerű növény-mívelés, — a cséplőgépek a gyors munkák korszakát, mely utóbbiak lehetővé tették a termények gyors értékesítését s a gabnaárak kedvező állásának kihasználását.

Annál nagyobb haszna mutatkozik minden gépnek, mentől szűkebb és drágább azon erő, melyet helyettesíteni van hivatva.

De a mai nap, — ha vannak is oly vidékek, melyeken a munkáskéz bőven van és olcsó, még sem nélkülözheti már egy gazdaság sem legalább a gépek legfontosabbjait. Mert a munkák lehető gyors végzésére egyrészt üzletileg van utalva a gazda, pl. a cséplésnél; más munkáknál ismét a természet lép fel sürgetőleg s általában pedig a munkakimelésre és a termelési költségek csökkentésére az okosság sürgeti a gazdát, kit azon hit sem tántoríthat el, hogy tán a munkásköltségek csökkennek a munkabérek leszállása által. Mert korunkban az egyszerű munkás munkatermelési költségei sem válnak könnyebbé, sem a munkakínálat állandóvá s így inkább a munkabérek emelkedésére, semmint leszállására és tartós alacsony állására számíthatunk.

Habár minden gazdasági munkánál lehetne is érezni a gépek s eszközök használatának előnyeit, s habár — mint az amerikaiaknál látjuk — minden munkatételre is megalkotta a gépészeti technika segéd-eszközeit és gépeit, a mezei gazdaság mindazonáltal csak egy bizonyos mértékig mehet a gépek és eszközökkel való felszerelésében, mert az ezekben való tőke befektetést arányban kell tartania egyéb tőkéivel.

Az is természetesen megfontolandó, hogy az eszköz-leltári tőke egyenesen nem kamatozik, s csak használmányával fizet, egyébként pedig folytonos pótlásra és javításra szorul. Határoz e részben a gazdasági üzlet belterjességi foka, illetőleg azon összes külvizonyok, melyek a belterjesség mérvét megállapítják; középarányul fölvehetni, hogy a leltári tőke a teletőkének 6—9%-át képezheti s egyébként is elmondhatjuk, hogy az e rendbeli felszereléseknél a kevéssé ép oly bajos és káros, mint a felesleges és sok.

A leltári tőke arányának betartásán kívül a gazdát a beszerzések körül azon elv is vezeti, hogy pénzéért valóban jó, használható, teljesen czélszerű és szilárd kivitelű eszköznek vagy gépnek jusson birtokába.

E részben a gazda választását megkönnyítik a gépkiallítások, versenyek és próbák, valamint a mindenütt s így a gépgyárosok között is fennálló verseny, melynek uralma alatt csak a jó és jutányos eszköz- és gép-kiallítójának s gyártójának mosolyog az előny. Örövendve láthatja a gazda ily alkalmakkor a „győzőn a jobb” versenyt, melyből úgy reá, mint a jó gyárosra egyaránt háru tanulság és haszon.

Lássuk ezután, mely eszközök és gépek azok, a melyek erdélyrészi közzgazdaságainkban gyakorlatilag használhatók s részben már elkerülhetlenül használandók is.

Meg kell jegyeznem és kiválólag hangsúlyoznom, hogy nem lehet a gyárost vagy gyáratok fölemlítenem e helyen elvi szempontból, nehogy egyeseknek czélzatos kiemelése avagy elhallgatásának vádjával illettessem. Itt csupán az eszköz- vagy gépfajta főjellegét lehet említenem, s ha e közben gyárosok neveire hivatkozom, szolgáljanak azok csupán jellegzészül.

A földművelő eszközök csoportjában legelőbb az ekénél kell megállapadnunk. Egy évtizzel ezelőtt (1871. évi adatok szerint) még az országban majdnem egyenlő volt az 1862

□ mértföldnyi területű szántóföldön a vas- és faekék száma, t. i. vaseke 521361 drb, faeke 519845 drb. Ma ezen arány lényegesen megváltozott már s a vasekek száma növekedett, de nálunk az arány javulása még csekély lehet, mert ha számokkal nem is igazolhatjuk, de a gyakorlatból láthatjuk, hogy országrészünkben még a faekék száma az uralkodó, ezt mutatják az 1871. évi adatok is, melyek szerint Erdélyben 177049 drb faeke mellett csak 3967 darab vaseke találtatott. A vasekek terjedésével a talaj jobb művelése jár együtt, s így méltán kívánatos, hogy ezeknek száma szaporodjék s hódítson több tért a versenyhársá elöl. Különben nem a név teszi a lényegét, hanem a szerkezet s maga az eke vasanyaga még nem kezesseg a jobb munka mellett. Ezért a beszerzések körül a jó szerkezet veendő irányadóul. Csak a jó szerkezetű vaseke valósija meg a jó talajművelést, mely a tökéletes fordításban s ezzel egybekötött porlasztásban áll, mik mellett lehetővé válik a mélyebb művelés, csekélyebb vonóerő szükséglet. A tartósság a magasabb árral együtt jár, s a faeke olcsósága nem lehet irányadó azok megtartása mellett, mert pontos számbavételnél a faeke gyorsabb kopása, törekenysége és gyenge munkája mellett bizonyára igen drága a jó vasekével szemben s a hibásan szerkesztett vaseke viszont természetesen igen drága eszköz. Az egyes ekék közül nem szűkölködünk jó mintákban, itt vannak pl. a jó Vidats, Gubits-ekék s a Clayton-féle igen sikerült alkotások, melyek a múlt évi agárdi nemzetközi versenyen az első díjat nyerték. Itt vannak még országrészünk több jeles gyárosának alkotásai, melyeket muakájukból közvetlenül a tegnapi eke-versenyen lehetett megbirálnunk.

Országrészünk gazdaságaiban mindenkorra igen fontos eszköz maradand a váltó-eke, a talajok egyenellen felszíni alakzata miatt. E szakban gépészet alkotásainak még tág tér áll nyitva. Igen sikerült szerkezetnek mondhatjuk az amerikai Ransomes-féle váltó-ekét, (ára 37 frt), melynek alakjaival itt is találkozunk, csak hogy a csorosziyát nem pótolja az ekevas élére alkalmazott u. n. orr-csorosziya s az ekevas kopása és javítása nagy rovatot képez ezen eszközöknél.

A több vasu kötös és hármás ekéknél erdélyi gazdaságainkban általános elterjedést nem jósolhatunk a talajok túlnyomó kötöttsége s főleg az igen egyenetlen fekvések miatt, de a lapályokban vagy sík völgyekben fekvő gazdaságaink élhetnek előnyeivel. Jelentőségük tehát nálunk csak helyi és nem általános. (Áruk 90 és 110 frt.)

Habár még most csak a faekéről a vasekére való átmenetelt óhajtjuk, de már most is figyelmeztetem gazdatársaimat a mélyebb talajművelés fontosságára és előnyeire, melyet épen a közép- és nagybirtokosok vannak hivatva önérdékükben is gyakorolni, hogy majd tőlük a jó példa követőket találjon a kisebb birtokosok körében is. S minthogy a közönséges szántási műveletre szerkesztett ekétől csak ilyen munkát várhatunk és kívánhatunk, a mély művelést már külön e célra szerkesztett ekék fogják teljesíteni legjobban, melyek közül a kitünő alkotásu Sack-féle a czélra jolekét emelhetjük ki (ára 60 frt), mellyel 21—37 emterig terjedő igen szabályos szántást eszközölhetni. — Csapán az altalaj porhanyítására szolgáló

ekék, a turó ekék (áruk 15 frt), szintén a mély művelés előnyének kivására segítik a gazdát, s rosz altalaj mellett használatuk indokoltabb a rajol-ekéknél. Ezen ekékből nem kell a rendes ekékével egyenlő számot tartania a gazdának; 1—2 drb elégséges lesz a viszonyokhoz képest, mert a birtokos a mélyítést nem viheti ki egyszerre, sőt igen előnyös haladás lenne már az is, ha évenként (a késő őszen) a birtokos egy-két darab földjét ily módon átművelhetné.

Nem eléggé méltányolt eszköz még nálunk az exstirpátor, mely az egyes ekével végzett ugarlás után a keverést és esetleg a mag-alátakarást is igen jól végzi szapora munkateredménnyel. Többféle alakjai közül kiemelhetjük a Wilson-féle, egészen vasból (7 kapás 70 frt, fakeretű 55 frt), vagy a Traiprain-féle fakerettel s 7 lábbal készült exstirpátort. (Sulya 108 kilo, ára 75 frt). Ennek mintájára ezen eszköz házilag is utánkészíthető.

Az o fajta eszközökből megemlíthetjük még az Achton-vagy a Colemann-féle kultivátort, vagyis nagyobb szabású exstirpátort; de ezeknek elterjedésében nálunk gátul szolgál nehézségük (178 és 280 kilogramm) és magas áruk (115 frt), munkájuk különben elismerést érdemel.

A boronákból a talaj-viszonyokhoz képest a Howard-féle egészen vas (kéttagu 45 frt, három tagu 60 frt) és a skót könnyebb boronákat emelhetjük ki. A boronák munkája ugy lehetvén tökéletes, ha a borona gyorsan jár, a lovak ajánlatosak a borona elé, de mivel hazai ígás lovainak a nehéz boronákat nem bírják, utánok a skót vagy az ennek mintájára készült borona lesz alkalmasabb. (A kéttagu skót borona ára 26 frt.)

Nem lenne szabad hiányoznia gazdaságunkból a jó rétboronának és rétgyalunak, hogy országszerte elhanyagolt rétjeink állapota javulásnak indulna. A kora tavaszi rétgyalulás (egy jó móddal készült rétgyalu 110 kilo ára 57 frt) s ezután a rétboronának (pl. a cseh v. Semsch-féle vagy az Althann-féle 175 kilo, 60 frt, vagy a Howard-féle szeges láncborona 64—114 kilo, ára 46—70 frt) alkalmazása igen igen meghálálná a munkát, csak hogy ezen munkákat megelőzőleg nem szabadna elmulasztani a réteknék tisztítását, irtását a hitvány fű- és rekettyebokroktól, melyek a jó füvek helyét foglalják el.

Rendezett középirtokon már elég foglalkozást találnak a vetőgépek nálunk is. A sorvetés előnyéről a birtokos nem mondhat le mostanság; a magmegtakarítás s a magvak kellő elhelyezése s ennek folytán rendes tenyészet hathatósan szólának e gépek javára. Számos külföldi jeles alkotás mellett, mint: Garrett, Sack, Zimmermann stb. kitünő hazai alkotásra mutatunk e téren a Kühne-féle „Hungaria drillben“. 100—120 hold évi vetés igen megérdemli, hogy az már sorvetővel (13 soros gép sulya 450 kilo s ára 300 frt körül) végeztessék, ha t. i. az előföltételek jó fekvés, jó talajművelés, talajtisztaság nem hiányzanak. A takarmányfélék s az apróbb magvak vetéséhez: lóher, luczernához a középirtokon elég tért nyerhet egy szorva-vetőgép is, akár a Smyth-féle kana-

las (3.₁₆ méter széles, 293—310 kilós, 165—185 frt árus), akár az Eckert-féle (3.₇₇ méter széles, 225 kilós, 110—120 frt árus) ferde érczkorongos s keskeny utakon is igen könnyen szállítható szerkezetben.

(Vége köv.)

Árpa vetőmag beszerzése.

A földmivelési miniszter valamennyi gazdasági együlethez következő átiratot intézte:

A jelesebb minőségű árpa vetőmag terjesztése érdekében intézkedtem az iránt, hogy a gazdasági tanintézetek és a lipítóujvári földmives iskola telepein jó minőségű, nagyrészt eredeti helyről importált árpavetessék, oly célból, hogy ennek termése vetőmag gyanánt a gazdaközönségnek annak idejében átengedhető legyen.

Ez eljárást, mely már az 1881. évben megkezdett éről-évre ismételni szándékozva, mihez tartásul értesitem az egyesületet, hogy a tavaly beszerzett magnak idejé termését a gazdaközönségnek száz kilogrammonként a pénzek előleges beküldése mellett nyolcz forintnyi áron rendelkezésére bocsátom.

Ennélfogva a gazdaközönség az egyesület által megfelelő módon értesítendő az iránt, hogy az alább felsorolt árpa vetőmag részletek az említett árért az illető gazdasági tanintézetek, illetőleg a lipítóujvári földmives iskolához intézendő megkeresés útján kaphatók.

A megkeresések sorrend szerint fognak elintéztetni és egy gazdának egy fajtaból kétszáz kilogrammnál több nem fog kiszolgáltathatni.

Angol chevalier árpa van

a debreczeni gazdasági tanintézetnél	98 métermázsa.
a kassai „ „	203 „ „
a kolozs-monostori „ „	102 „ „
a keszthelyi „ „	428 hectoliter.
a lipítóujvári földmives iskolánál	94 „

Oregon árpa van

a kolozs-monostori gazdasági tanintézetnél 64 métermázsa.

EGYVELEG.

— Erdemes gazdasági szakmunkák. „Egyszerű és kettős gazd. számviteltan alapvonalai“ (ára 2 frt) és „Mezőgazdasági üzemtan“ (ára 3 frt) írta: Sporzon Pal, mely utóbbi lapunkban is behatóan ismertette és méltatva lett, oly hézagpótló művek szegényes mezőgazdasági irodalmunkban, melyek utabban a földmivelési ministerium figyelmét is magunkra vonták és a gazdasági egyletek útján való ajánlatra érdemesítették. Fenti munkánk a szerzőnél; ki mint a „Gyakorlati mezőgazda“ szakavatott szerkesztője és akadémiai tanár szélesebb körökben is méltó hírnévvel bír, — Magyar-Óvárótt rendelhető meg. —

— Meghívó az országos erdészeti egyesület folyó évi rendes közgyűlésére. Az országos erdészeti egyesület folyó évi december hó 29-én délelőtt 10 órakor az országos magyar gazdasági egyesület közelkén (ullői-út) rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai a következők lesznek: 1. Jelentés a múlt közgyűlés óta történt egyleti működésről és az egyleti vagyon állásáról 2. Egy igazgató választmányi tag választása. 3. Az egyesület 1882-ik évi számadásának felülvizsgálása és az 1884-iki költségvetés megállapítása. 4. Jelentés a „Deák Ferencz“ alapítvány 1881-ik évi kamataiból az „Erdőhasználat-tan“ kézi könyvének megírására hirdetett 100 aranyos pályázat eredményéről. 5. Jelentés a fuóhomok megkötését, beerdősítését és erdőgazdasági kezelését tárgyazó népszerű kézikönyv megírására hirdetett 40 aranyos pályázat eredményéről. 6. A jövő évi közgyűlés helyének megválasztása iránt a választmányának adandó netáni tájékozás. 7. Indítványok a jövő évi közgyűlés tanácskozási tárgyaira nézve. 8. Indítványok az egyesület céljainak előmozdítására általában. Ily indítványok a gyűlést megelőző napon a titkári hivatalnak írásban bejelentendők. — Az országos erdészeti egyesület összes tagjai valamint a hazai erdőgazdaság iránt érdeklődő ügybarátok is tisztelettel felkéremnek, hogy ezen közgyűlésen minél számszerűbben megjelenni sziveskedjenek.

— A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet látogatottságáról az 188³/₄-ik tanév első felében a következő adatokat közölhetjük: beirattatott összesen 97 tanuló A tanintézet működése óta ez a legnagyobb hallgatói létszám. A tanulókból rendes 86, rendkívüli 6, vendég 5. Állami ösztöndíjat és kegydíjat élvez 34, külön ösztöndíjat 2. Tandíjmentességet nyert 36 A tanintézeti főépületben elhelyezést nyertek 52-en. — Születési hely szerint az erdélyi részekből való 66, a Királyhágón-tulról 31. Megyék szerint: Aradból 1, Alsó-Fehérből 8, Barsból 1, Békés 2, Bihar 7, Csanád 1, Csik 1, Csongrád 3, Fogaras 1, Háromszék 5, Heves 2, Hucyad 1, Jász-N.-Kun-Szolnok 1, Kis-küküllő 5, Kolozs 12, Komárom 1, Krassó 1, Maros-Torda 9, Pest-P.-S.-Kis-Kun 4, Szatmár 1, Székes-Fehér 2, Szepes 1, Szilágy 1, Szolnok-Doboka 5, Temes 2, Torda-Aranyos 9, Udvarhely 9 és Morvaországban 1. —

— Értesítés. A magyar korona területén foglalkozó gazdatisztek és erdészek segélyegyesülete által életbe léptetett állomás-közvetítő osztály — elfozad minden körébe tartozó bejelentéseket és kéri ugy a földbirtokos, mint a bérlő urakat, hogy az üresedésben lévő állomásokat az egyesületi irodának (Budapest, papnővelde-utca 6.) jelentsék be Állást kereső tag urak sziveskedjenek beküldeni bizonyítványaik másolatát, hogy előforduló esetekben őket ajánlhassuk. E közvetítésért költség nem terheli sem a földes urat, sem a folyamodó egyesületi tagot, — mivel ezen intézménynek főcélja az, hogy a földbirtokos és bérlő urak támogatását a tag urak javára ezen uton is kinyerje. —

Krocsák G. Emil,
az egyesület ügyvezetője.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest nov. 17. | Bécs nov. 17.

Buza	9 65 — 10 25 frt	10 00 — 10 85 frt
Rozs	7 60 — 7 95 frt	8 30 — 8 70 frt
Árpa, takarmány	7 25 — 7 50 frt	— — — frt
Árpa, szeszfőzésre	7 60 — 8 80 frt	8 70 — 9 25 frt
Árpa, seres	9 00 — 10 30 frt	9 00 — 11 00 frt
Zab	6 25 — 6 30 frt	7 20 — 7 50 frt
Törökbuza	6 15 — 6 30 frt	6 80 — 7 95 frt

Budapesti marhavásár november 15-én. Összes felhajtás 1821 db. nagy és 820 db apró marha. Ebből eladatott 30 db. bika, 836 db. ökör, 600 db. vágó tehén, 116 db. fejős tehén, 239 db. bival, 215 db. borju, 605 db. juh. Árak: bika darabonként 90—130 frt, ökör páronként 200—280 frt, vágó tehén páronként 120—170 frt, fejős tehén darabonként 160—180 frt, bival páronként 140—220 frt, borju darabonként 10—30 frt, bárány páronként — — frt, birka páronként 11—16 frt. Húsarak 100 kilonként: ökörhús 51—58 frt, tehénhús 49—52 frt, borjuhús 80—90 frt, bivalhús 44—50 frt.

Bécsi marhavásár november 12-én. Összes felhajtás 2682 drb és pedig 1818 drb. magyar, 472 drb. lengyel és 392 drb. német fajta, melyből 2638 drb. ökör, 24 drb. tehén, 17 drb. bika és 3 db. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 65 1/2—68 frt, lengyel 59—65 frt, német 60—69 frt, tehén 50—63 frt, bika 50—60 frt, bival 54 frt. Lában darabonként — — frtot fizettek.

Köbányai sertésvásár november 16-án. (Az első magyar sertésüzlet és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) Miatán nehéz sertésekben a készletek jelentékenyen esőkentek és felhajtások is esékélyebbek voltak, ennél fogva az üzlet szilárdult és az árak emelkedő irányt követtek.

Heti átlagárak: magyar vál. áru 260—300 kilogramm nehéz 50—50 1/2 krral, 180—260 kilogramm nehéz 50 1/2—51 1/2 kr. Öreg 300 klg. túli nehéz 48—49 kr, vidéki sertés 48—50 kr. Transitóban: szerbiai 49—51 kr, romániai 50—51 1/2 kr, tuskés — krral tiszta klg. grammont. — Összes felhajtás: 5621 darab, összes elhajtás 12,507 drb.

Bécsi sertésvásár nov. 13-án. Összes felhajtás 7468 drb. és pedig 1686 drb. nehéz, 2039 drb. közepéhez és 3743 drb. süldő; melyből 3725 drb. magyar, 3743 drb. orosz-lengyel, — drb. szerb és — drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 42—45 1/2 frt, közepéhez 42—43 frt, süldő 30—40 frt; szalonna és zsír 56—57 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

**PHOSPHOR-
lapdacs**

mezei egerek tömeges kiirtására ajánlja ismeret minőségben és olcsó árban.

SIPŐCZ ISTVÁN, gyógyszerész
(6—12.) Pécs. (21.)

1607—1883. szám.
a. 665.

HASZONBÉRI HIRDETMÉNY.

Az erdélyi róm. kath. ösztöndíj alap tulajdonát képező **Nagy-almási uradalom** és annak **bábonyi, nyiresi, czoldi és nagy-rajtolezi** határokon levő mezőgazdasági birtokai, lak és gazdasági épületekkel, Nagy-Almászon, Bábonyban, Nyiresen, Kásapatakon, Czöldon, Nagy-Rajtolczon és Kökényesen italmérési joggal, három lisztelő egy műmalommal, szesz-gyárral, az uradalmi erdőkből kiszolgáltatandó 1650 köbméter tűzfával és makkoltatással **10 évre haszonbérbe** adatik.

A részletes haszonbéri feltételek Kolozsvárt az erdélyi róm. kath. igazgatótanács bel-tordautczai 10. sz. alatti hivatali helyiségében a délelőtti hivatalos órákban megtekinthetők, a hol **1883. Deczember hó 10-éig 50 kros bélyeggel ellátott írásbeli ajánlatok 1600 frt, irva egyezer hatszáz frt o. é. bánatpénzzel** ellátva, benyújthatók.

Kelt Kolozsvárt, az erdélyi róm. kath. Status igazgatótanácsának 1883. évi november hó 13-ikán tartott üléséből.

PÁLL SÁNDOR,
alelnök.

FILKER ELEK,
titkár.

(22.)

(1—3.)

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Szerelő-műhely kúta s vízvezetékek berendezésére.

Tetemesen leszállított gyári áruk mellett.

(39—52.)

(2.)

Üzlet nagyobbitás és vízművészeti kellékek tárlata.

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter							100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozsa	árpa	zab	török- buza	széna	szal- ma	tűzifa		
k r a j e z á r o k b a n												
Balászfalva	november	15	600	475	400	—	250	350	250	—	280	40
Bánfi-Hunyad	november	6	650	550	500	—	225	500	200	—	160	44
Beszterce	november	13	750	500	600	—	325	500	580	240	300	36
Brassó	november	16	655	540	440	375	250	450	327	190	251	44
Csik-Szereda	november	14	750	600	450	400	250	550	210	70	200	32
Deés	november	13	760	680	580	380	280	640	590	240	320	40
Déva*	november	17	1005	825	785	—	390	755	210	100	290	44
Dicső-Szent-Márton	november	14	600	460	500	—	250	450	380	260	380	44
Erzsébetváros	november	17	700	500	450	—	300	450	300	160	250	44
Fogaras	november	16	725	—	445	—	290	400	205	120	215	42
Gyula-Fehérvár	november	17	750	625	500	—	325	425	230	120	245	46
Gyergyó-Szent-Miklós	november	10	850	800	475	450	300	550	300	100	180	32
Hátszeg	november	12	630	540	450	260	240	480	120	80	270	48
Kézdi-Vásárhely	november	15	710	600	420	380	280	420	400	100	300	40
Kolozsvár	november	15	700	—	440	—	230	420	320	180	300	48
Maros-Ludas	május	25	600	500	500	—	250	430	—	—	300	44
Maros-Vásárhely*	november	15	990	765	895	875	830	560	680	250	450	40
Medgyes	november	15	690	580	450	—	270	380	150	90	230	42
Nagy-Enyed	november	15	675	600	500	—	300	375	480	180	280	40
Nagy-Szeben	november	16	800	680	500	—	300	450	200	110	375	45
Nagy-Váradi	november	13	680	555	480	403	258	360	430	220	350	52
Segesvár	november	15	750	520	450	—	280	450	150	130	200	44
Sepsi-Szent-György	november	19	700	580	430	300	250	430	260	140	170	40
Szamosujvár	november	19	630	515	490	—	240	440	240	75	240	40
Szász-Régen	november	8	662	450	432	295	295	425	630	290	250	40
Szász-Sebes	november	15	725	600	500	—	325	400	170	100	240	44
Szászváros	november	17	690	590	470	—	330	430	300	70	210	44
Székely-Udvarhely	november	13	750	600	350	—	225	450	250	40	280	40
Szilágy-Somlyó	november	2	618	458	488	—	244	488	300	150	300	40
Teke	november	12	550	450	450	350	225	400	260	40	120	40
Torda	november	10	675	500	450	375	250	375	100	15	250	44

A *-al jegyzett árak metermázsára vonatkoznak.

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		széri hirdetésnél belyeggel együtt																											
		1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-26	1-30	1-36	1-40	1-52	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1/16 oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60								
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10								
8/16 oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60								
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35								
4/16 oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60								
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35								
2/16 oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60								
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85								
1/16 oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60								
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10								

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számíthatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyed rész

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örököseinél, közép-utcza Minorita-épület.